

Rizika využívání umělé inteligence ve školství

Českomoravský odborový svaz pracovníků školství je členskou organizací ETUCE (Odborová federace a evropský sociální partner pro vzdělávání v Evropě), v rámci této organizace je aktivně zapojen do diskuse o dopadech umělé inteligence na učitelskou profesi.

Generativní umělá inteligence (AI), vypuštěná mezi běžné uživatele, vyvolala obavy o nekontrolovatelný vývoj v této oblasti. Vlády zemí EU i sama EU hledají cestu, jak nastavit správná pravidla.

ČMOS pracovníků školství ve spolupráci s ETUCE důrazně deklaruje, že chce být aktivním spoluvůrcem rámce, který by stanovil pravidla používání umělé inteligence v českém školství.

Šest z deseti Češek a Čechů se podle aktuálního průzkumu společnosti Ipsos obává umělé inteligence. Ta má bezesporu řadu pozitivních dopadů na naše životy, ale zároveň je to technologie, která je vyvíjena bez řádné kontroly. Není bez zajímavosti, že letos CERMAT poprvé použil umělou inteligenci při opravách přijímacích zkoušek. Šlo pouze o jednoduché úlohy z matematiky, u nichž je minimální šance, že by umělá inteligence udělala chybu.

Aktuálně se pozornost ve světě soustřeďuje na ChatGPT – jde o jazykový model, který umí interaktivně komunikovat s uživatelkami a uživateli. Texty, které je ChatGP schopen vytvořit na zadané téma, jsou často nerozeznatelné od těch, které by byl schopen napsat člověk. Může napsat článek nebo seminární práci do školy. Vystává otázka, co bude tato technologie znamenat pro výuku a jaký dopad bude mít na studentky a studenty a jejich vzdělávání. Belgická a francouzská média informovala o několika školách, kde se ukázalo, že jejich žákyně a žáci nechali svoje obzvlášť vynikající eseje napsat programy typu ChatGPT. Itálie provoz ChatGPT zakázala.

ČMOS pracovníků školství sdílí obavy ETUCE, že generativní umělá inteligence může vyvolávat i porušování práv duševního vlastnictví učitelek a učitelů, akademických a výzkumných pracovníků a pracovníků.

Evropská unie připravuje regulaci umělé inteligence, která bude obsahovat čtyři stupně rizika. Ve stávající podobě přípravy nařízení rozděluje Evropská komise systémy umělé inteligence do dvou kategorií: vysoce rizikové a „všechny ostatní“. Nyní po rozpravě v EP by měl proběhnout dialog mezi zástupci EP, Rady EU a Evropské komise a teprve pak nastane proces harmonizace práv v členských zemích.

ČMOS pracovníků školství deklaruje, že chce být aktivním spolutvůrcem rámce, který by stanovil používání umělé inteligence v českém školství.

ČMOS pracovníků školství se ztotožňuje s principy navrženými OECD, které mají pomoci vládám, odborům a pedagožkám a pedagogům vést konstruktivní dialog o využití potenciálu umělé inteligence a limitování rizik s ní spojených. Důležité jsou spravedlnost, kvalita, efektivita.

ČMOS pracovníků školství bude sledovat minimalizaci rizik a prosazovat, aby se AI technologie vyvíjely opatrně a s ohledem na etiku, člověka a důvěryhodnost:

Roboti nenahradí učitelky a učitele, ale mohou jim pomoci.

Technologie mohou učitelkám a učitelům pomáhat plánovat hodiny a podporovat kritické myšlení studentek a studentů. Mohou přinést lepší výuku, snižování nerovností, větší individualizaci výuky a úsporu času učitelek a učitelů. Systémy mohou přesně odhalit slabá místa studentek a studentů a tam zaměřit další výklad a procvičování.

Technologie ale také přinášejí rizika a mohou narušit tradiční vzdělávací procesy.

Mezi rizika patří zvyšování nerovností, proměnlivá kvalita online materiálů. Otázkou jsou i data a jejich ochrana, ochrana soukromí, čas strávený u obrazovky, existence algoritmů, které budou automaticky rozhodovat. To může vést i k neetickému chování lidí, kteří na základě dat z technologií vyloučí ze školy slabé žákyně a žáky (potenciální drop-outisty) nebo mohou stigmatizovat studentky a studenty se speciálními vzdělávacími potřebami.

Jsou tu též rizika pro učitelky a učitele stran přístupu k technologiím, well-beingu, profesnímu rozvoji anebo zneužití dat týkajících se studentek a studentů a výuky. Je tu i nebezpečí neetického použití dat o výsledcích učitelek a učitelů a jejich výuky ve třídě.